

Japán művelődéstörténet 2.

Japán identitás és a *Furuszato anime*

Pusztai Beáta (pusztai.beata87@gmail.com)

Japán identitás: kulcsfogalmak ismétlése

A popkultúra lencséjén keresztül

- Identitás, kollektív/ nemzeti~
- A domináns Másik
- *Nihondzsinron*, mint alternatív nemzeti szimbólumrendszer/ „mitológia”
- Interkulturális (kúltúraközi) transzfer és adaptáció
- Önegzotizáció
- A „*Furuszato* mítosz/ ideáltípus” a japán rajzfilmben

Nihondzsinron

És a japán társadalom homogenitásának mítosza

日本人論

- **„Japánember-elméletek”**, elképzelések a japánosság/ egyediség mibenlétéről különféle **narratívák**, **tudományos** elméletek, **fél-** vagy **áltudományos** elképzelések összessége, amelyek
  „egyetlen **közös célt** szolgálnak: hogy **megmutassák/ igazolják** a japán kultúra, a japán társadalom és a japán nép **egyedi/ különleges vonásait**” (Befu Harumi)

※ „a **homogenitás** hegemóniája”
= az **egyneműség** egyeduralma

- Szükségszerűen általánosítanak, figyelmen kívül hagyva a mintázat belső rétegzettségét:
- Japánt és a japán népet/ nemzetet „az Idegennel” ütköztetik
- **Japánt homogénnek**, egységesnek **tételezik** – etnikai, kulturális, vallási szempontból

Premises of *Nihonjinron*

Nihonjinron argument is premised on the assumption that the Japanese people are a homogeneous 'race' and possess a homogeneous culture, whatever the term may mean and whatever the contents of homogeneity might be. It also implicitly assumes equivalence of land, race, language, and culture.

↔ ma már több, mint 2 millió külföldi él életvitelszerűen Japánban, és a „félvér” gyermekek száma is növekszik

2001
Hegemony of Homogeneity ※
(Befu Harumi)

Megtörik a homogenitás

A kollektív japán „Én” és a külföldi „a Másik” között

- A *Nihondzsinron* az „Én” és a „Másik” rigid kategóriáinak kétpólusú ellentételezése révén működik, ezért azt feltételezi, hogy:
  - a kollektív japán „Én” homogén (egynemű); és
  - a két kategória nem érintkezik egymással, nincsen metszete, közös halmaza

- Ezzel szemben, napjaink globalizált világában és nyugatiasan modernizált Japánjában:
  - a két kategória összeért, jelentős közös metszetük keletkezett:
  - benne a félvér japánokkal és
  - az etnikailag bár nem japán, de Japánban született/ felnőtt egyének, akiknek anyanyelvük a japán nyelv

内・外

Ucsi・Szoto

A „nemzetköziség” imázsa: félvér japánok

A kultúraközi kommunikáció sikere: „az Én” meglelése „a Másikban”

ハーフ

háfu

A „*mukokuszeki*” (無国籍, japánnak nem tűnő) módon ábrázolt japán csapat találkozik a „Csiba Nemzetközi Középiskola” magukat külföldieknek kiadó diákjaival.

Csihajafuru, anime, 2013, 2. évad 8. rész

Sztereotípiák: a külföldi (外国人 *gaikokudzsin*) jelölője a japánként tételezett karakterektől eltérő, etnikai jelölőkkel felruházott fizikum és az angol nyelvtudás. Japán hőseink először tartanak, félnek tőlük, és megkérdőjelezik, hogy egyáltalán tudnak japánul beszélni és *karutát* játszani.

„Furuszato” ≈ “szülőfalu”

Szómagyarázat

ふるさと

„Furu” = régi (*furui*, melléknév)

„szato” = falu

ふる + さと

古furu

故ko

里szato

故kjó

„Furuszato” ≈ “szülőfalu”

Szómagyarázat

ふるさと

Miért „régi falu”, „szülőföld”?

- **Érzelmi töltet**: 懐かしい*nacukasii*
  – *„**nosztalgikus**”, régtől fogva ismerős*
- A japán nemzeti identitást a japán vidéken lokalizálja = *furuszato*
- Ezt kiterjeszti a fővárosra (*Furuszato Tokió*) és az egész országra (*Furustato Japán*)
- A ***furuszato*** mint **ideáltípus**:
  a japán nép / nemzet kollektív lelki őshazája

Alternatívák:

- 故郷$_{\text{kokjó}}$: *szülőföld*
- 田舎$_{\text{inaka}}$: *vidék*
- 地元$_{\text{dzsimoto}}$: *lakhely*
- 地域$_{\text{csiiki}}$ 地方$_{\text{csihó}}$: *régió*
- 村$_{\text{mura}}$: *falu*
- 農山漁村$_{\text{nószangjoszon}}$: *földművelő, hegyi és halászfalvak*

„Furuszato” ≈ “szülőfalu”

A téma népszerűsége, tudatossága a közbeszédben

ふるさと

A „furuszato” szó előfordulásai

Japán három piacvezető napilapjának (Asahi; Yomiuri; Mainichi) digitális adatbázisában, **1986–2015 között** (kutatás: 2016)

Tendenciák:

- Három csúcspont:
  1987–9 // 1997–9 // 2010-1
  (első virágzás: 1970-es évek 2. fele)
- A *furuszato*ról való gondolkodás kb. 10 éves időközönként újra és újra felvirágzik ⇨ releváns téma
- A „*furuszato anime*” műfaj fejlődési íve a három csúcspontot követi

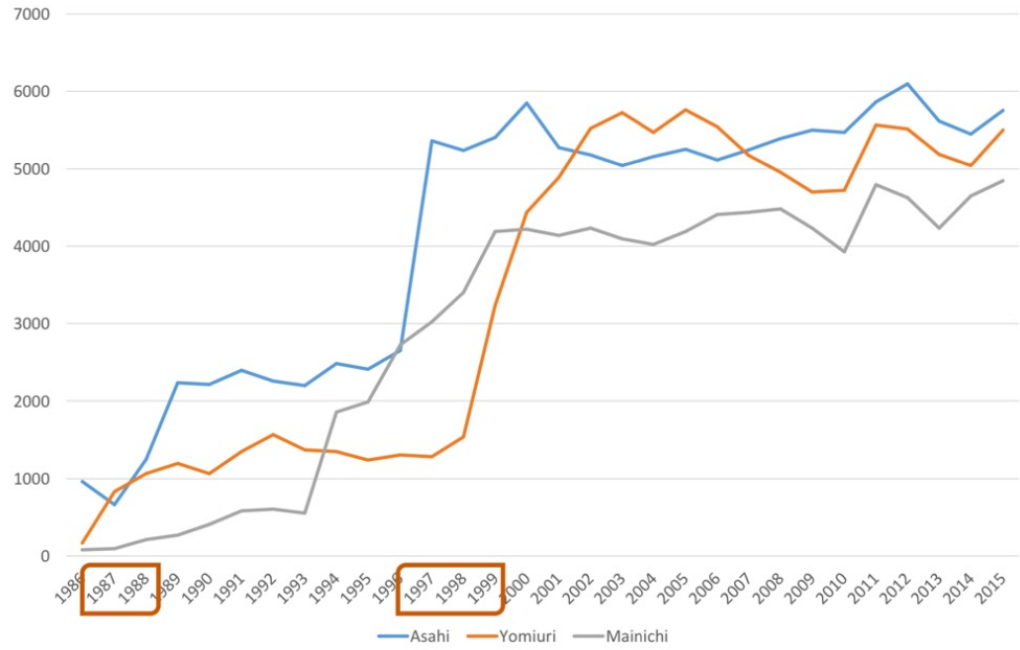

1. ábra: A „furuszato” szó előfordulásai (ふるさと・故郷・古里 alakokban) Japán három vezető napilapjának digitális adatbázisaiban, 1986–2015 között: The Asahi Shimbun 朝日新聞, The Yomiuri Shimbun 読売新聞, The Mainichi 毎日新聞.

A gyűjtés 2016 nyarán végeztetett a Tokiói Egyetem Információkutatási Intézetének Multimédia és Társadalomtudományi Információkutató Központ Archívumának újságcikk-adatbázisának segítségével (東京大学大学院情報学環附属「社会情報研究資料センター」新聞記事データベース).

„Furuszato mozgalom”

Az 1970–80-as években – *Furuszato undó – vidék-revitalizációs mozgalom*

1914: popular **song *Furusato*** composed (Takano Tatsuyuki; Okano Teiichi)

1963: television travel series *Shin Nihon kikou* broadcast (NHK)

1970: travel campaign *Disukabaa Japan* launched (Japan Railways)

1975: book *Original Landscapes in Literature* published (Okuno Takeo)

1981: ***Furusato Tokyo** Festival* founded

1984: „new furusato” essay coloumn (Asahi Shimbun)

1984: ***Proposal for Furusato Japan*** (Takeshita Noboru, **LDP** Finances)

1985: *Furusato Information Center* founded

1985: „**furusato parcel post**” system establised (Japan Post)

1990: *National Trust of Totoro no Furusato* founded (Sayama Hills; **Miyazaki Hayao!**)
- 2002: award granted by Asahi Shimbun Company
- **1991–2015**: ***Totoro no mori* project** (53.350 m2 land reclaimed)

2010: ***International** Partnership for the **Satoyama** Initiative* establised (**UNESCO**)

ふるさと運動

Társadalmi problémák: népességfogyás

Napjainkban a japán vidéken – a nyugatiasan modern társadalmak globális átka

- 少子高齢化 *sósi-kórei-ka* : „egyre **kevesebb gyermek** születik, és egyre **elöregszik a népesség**”
  - Termékenységi ráta:
    1,3 gyermek/ nő (2023)

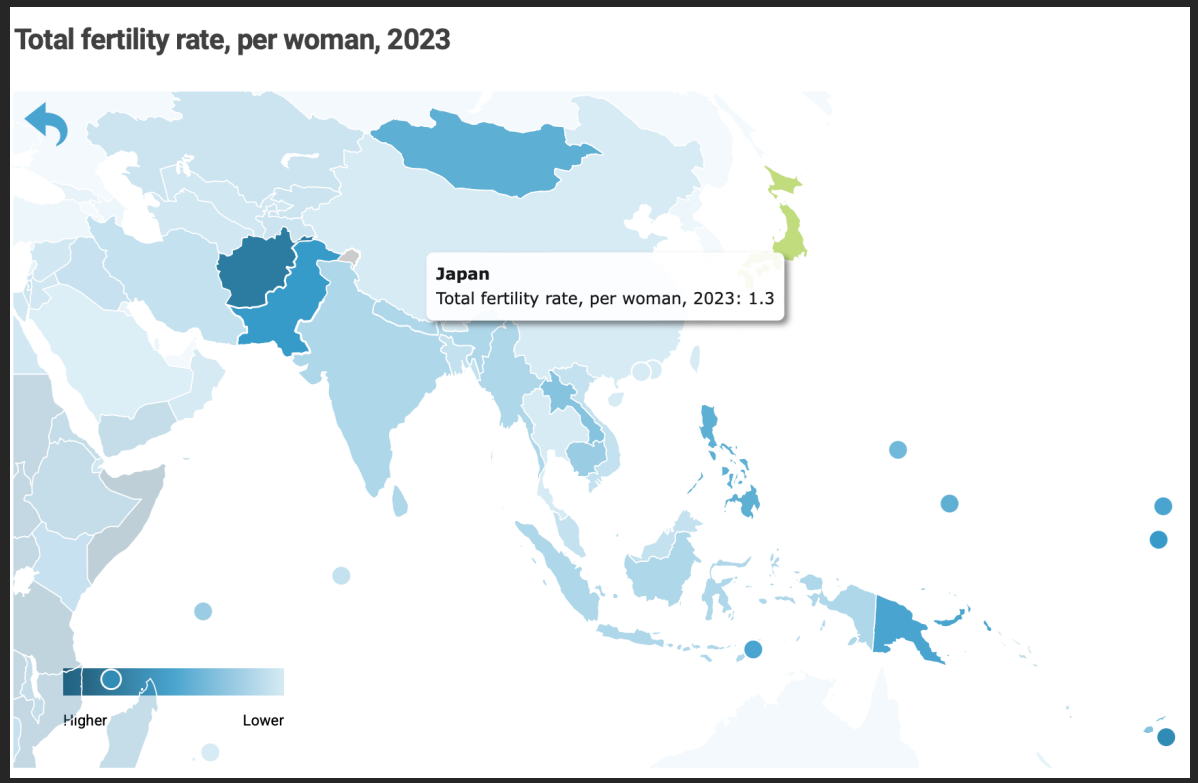

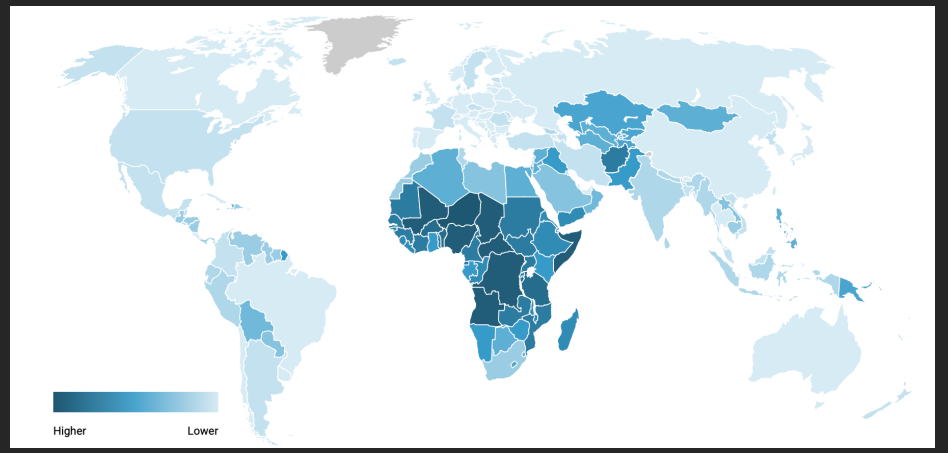

Összesített termékenységi ráta, egy nőre, 2023 (https://www.unfpa.org/data/world-population-dashboard)

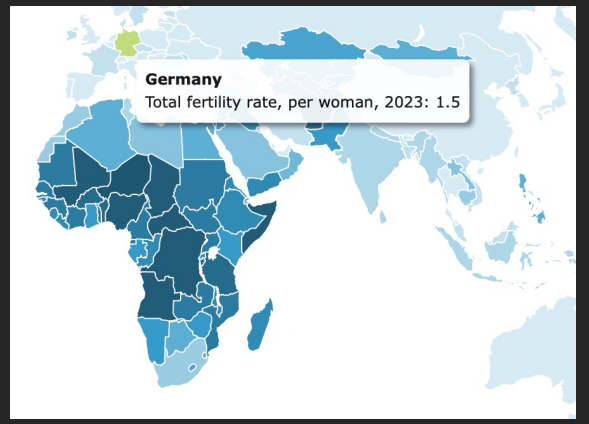

Társadalmi problémák: elnéptelenedés

Napjainkban a japán vidéken – a nyugatiasan modern társadalmak globális átka

- 過疎(化) *kaszo(ka)* : „a **vidék** folyamatos **elnéptelenedése**”, egy elöregedő/-ett társadalomban
  - **2021-ről 2022-re bő fél millióval csökkent Japán népessége**
  - Vidéki **iskolák** tömeges **bezárása**
  - **Elhagyott otthonok** problémája

reuters.com

Last students graduate: School closures spread in ageing Japan

Photography by Issei Kato

Reporting by Eimi Yamamitsu, Tom Bateman and Issei Kato

Filed March 30, 2023, 11 p.m. GMT

As Eita Sato and Aoi Hoshi walked towards their junior high school graduation ceremony, their footsteps echoed in polished halls once crowded and noisy with students.

The two were the only graduates of Yumoto Junior High in a mountainous part of northern Japan - and the last. The 76-year-old school will shut its doors for good when the school year ends on Friday.

“We heard rumours about the school closure in our second year, but I didn’t imagine it would actually happen. I was shocked,” Eita, who like Aoi is 15, said.

Births tumbled below 800,000 in 2022, a new record low, according to government estimates and eight years earlier than expected, dealing a knockout blow to smaller public schools that are often the heart of rural towns and villages.

About 450 close every year, government data shows. Between 2002 and 2020, nearly 9,000 shut their doors forever, making it hard for remote areas to lure in new and younger residents.

Fighting gives way to friendship

Ten-ei, a village of just under 5,000 residents with only around 10% under the age of 18, is in a quiet rural area known for its rice and sake. The Yumoto area has hot spring inns on the mountains and is dotted with ski rental shops and campsites. There are also “beware of bears” signs.

The village at its peak in the 1950s had more than 10,000 residents, supported by agriculture and manufacturing. But the area’s growing inconvenience and remoteness prompted residents to leave.

Depopulation picked up speed after the March 11, 2011 disaster at the Fukushima Dai-ichi nuclear plant less than 100 km (62 miles) away, with Ten-ei suffering some radioactive contamination that has since been cleaned up.

japantimes.co.jp

Japan's population falls below 125 million, shrinking for 12th straight year

Apr 12, 2023

Japan's population, including non-Japanese residents, declined by 556,000 from a year before to 124,947,000 as of Oct. 1 last year, down for the 12th consecutive year. | AFP-JIJI

Japan's population shrank by 556,000 in 2022 from a year earlier to 124.9 million, marking the 12th straight year of decrease, government data showed Wednesday, as the number of Japanese nationals saw its largest drop on record.

As of Oct. 1, the population, including foreign residents, stood at 124,947,000, with the number of Japanese nationals down 750,000 to 122,031,000 — the largest margin of decline since comparable data was made available in 1950, the data said.

Társadalmi problémák: elhagyott otthonok

Napjainkban a japán vidéken – *a vidék-revitalizáció aktualitása*

- 空き家問題 *akija-mondai* : „az **elhagy(at)ott** otthonok/ **házak** problémája”
- **Elhagy(at)ott otthonok száma**:
  1993: 4.480.000 ingatlan (9,8%)
  2013: 8.200.000 ingatlan (13,5%)
  ⇨ **20 év alatt 1,8-szeresére nőtt**

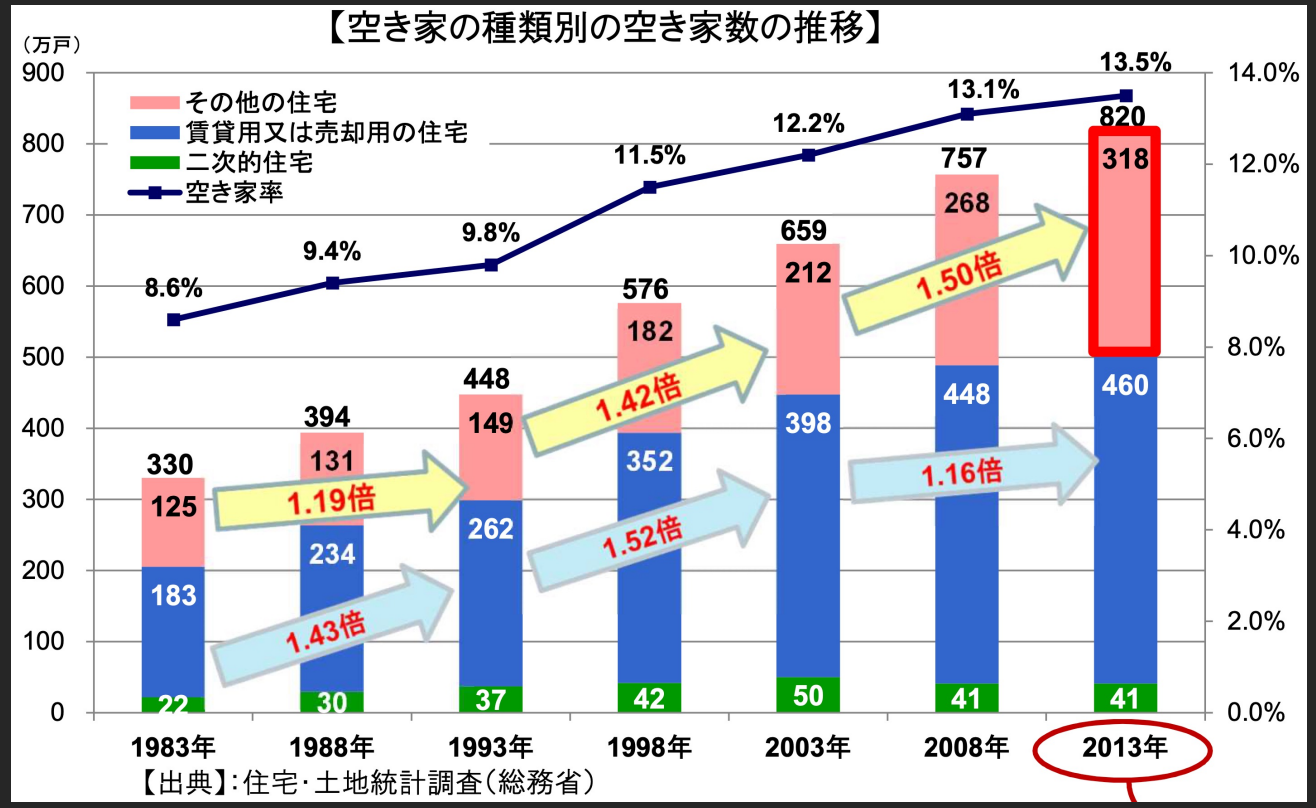

Minisztériumi jelentés, 2013
(https://www.mlit.go.jp/common/001172930.pdf)

A vidék elnéptelenedése

„Kaszo-ka” = elnéptelenedés + „taiszaku” = ellenintézkedés

過疎化対策
か そ か たい さく

Skip to Loafer, manga, 2018– anime, 2023–, 1. részek

故郷

„*Furuszato*(szülőfalu/vidék)-animék”

ふるさと

(Mai mai Sinko, 2009)

Az 1970-80-as évek „*furuszato* mozgalmának” reneszánsza a filmművészetben.

- **„a nosztalgia felett érzett nosztalgia”**
- **„a furuszato […] jelzője és szimbóluma a japán dolgoknak”**

(Jennifer Robertson: Furusato *Japan: The Culture and Politics of Nostalgia*, 1988)

田舎

古里

A „furuszato anime” műfaja

Szülőatyjai: Mijazaki Hajao (sz. 1941) és Takahata Iszao (1935–2018)

ふるさとアニメ

1988

1991

スタジオジブリ作品

STUDIO GHIBLI

ALAPSZAKOS

SZAKDOLGOZAT

Furuszato-reprezentációk a kortárs japán rajzfilmben

Témavezető:
Dr. Umemura Yuko
Egyetemi adjunktus

Készítette:
Pusztai Beáta
Japán szak

2017

FURUSZATO

„Újra-japánosító” anime műfaj

2009

2007

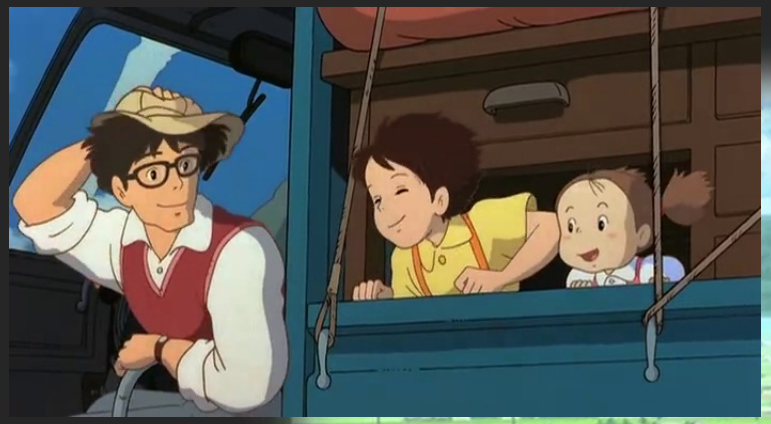

1988
1991

2009

2012

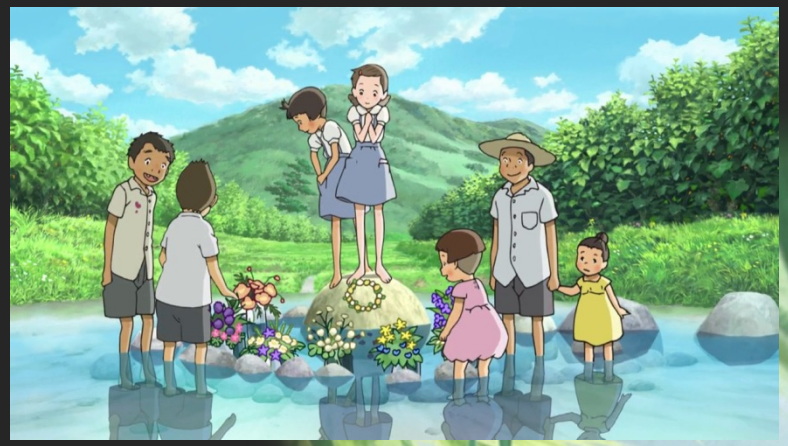

A búzamező zöld hullámain siklik.

Nagyon különbözik Tokiótól, igaz?

Téma: a túlzottan is modernizálódott, urbanizálódott és elnyugatiasodott (nagy)**városból** az ősi hagyományokat és japán **értékeket őrző, időtlen vidékre való vissza-/megtérés**, és ott a **természettel való találkozás** – ami gyakorta a **transzcendenssel** (~ *sintó*, buddhizmus) való szembesülést is jelenti
↔ a természetvédelem általában nem témája, kivétel, pl. *Pompoko* (Takahata Iszao, 1994)

Helyszín: a japán **vidék**, a falu

Idő: kortárs közeg v. háborúk után, **nyár**

Hős: általában **városi gyermek**, aki

Alapszituáció: **egyedül /** (csonka) családjával érkezik a faluba

Konfliktustípusok:

1. **Fő**: a természetben (magát) idegen(nek érző) **hős VS természet**
   ⇨ a **természet meg kell szelídítse magának a hőst**
2. **Mellékszál**: a **hős magánéleti** konfliktusa – „**ürügy**”:
   ⇨ ezt a problémát **segít megoldani a jóakaratú természet**, amiért azt a hős megszereti, és beléolvad: harmónia

KissAnime

KissAnime

KissAnime
I hate boys.
But I really love Nanny's rice cakes!

KissAnime

KissAnime

Hangnem: óda a természethez

Stílus, vizuális fogalmazásmód:

- Képkomponálás ~ Ember és **Természet** kapcsolatában utóbbi a **domináns**, az Ember tiszteletteljesen fejet hajt a Természet nagysága előtt ⇨ **Ember és Természet** harmóniája, **egysége**:
  - ➢Tágabb képkivágatok

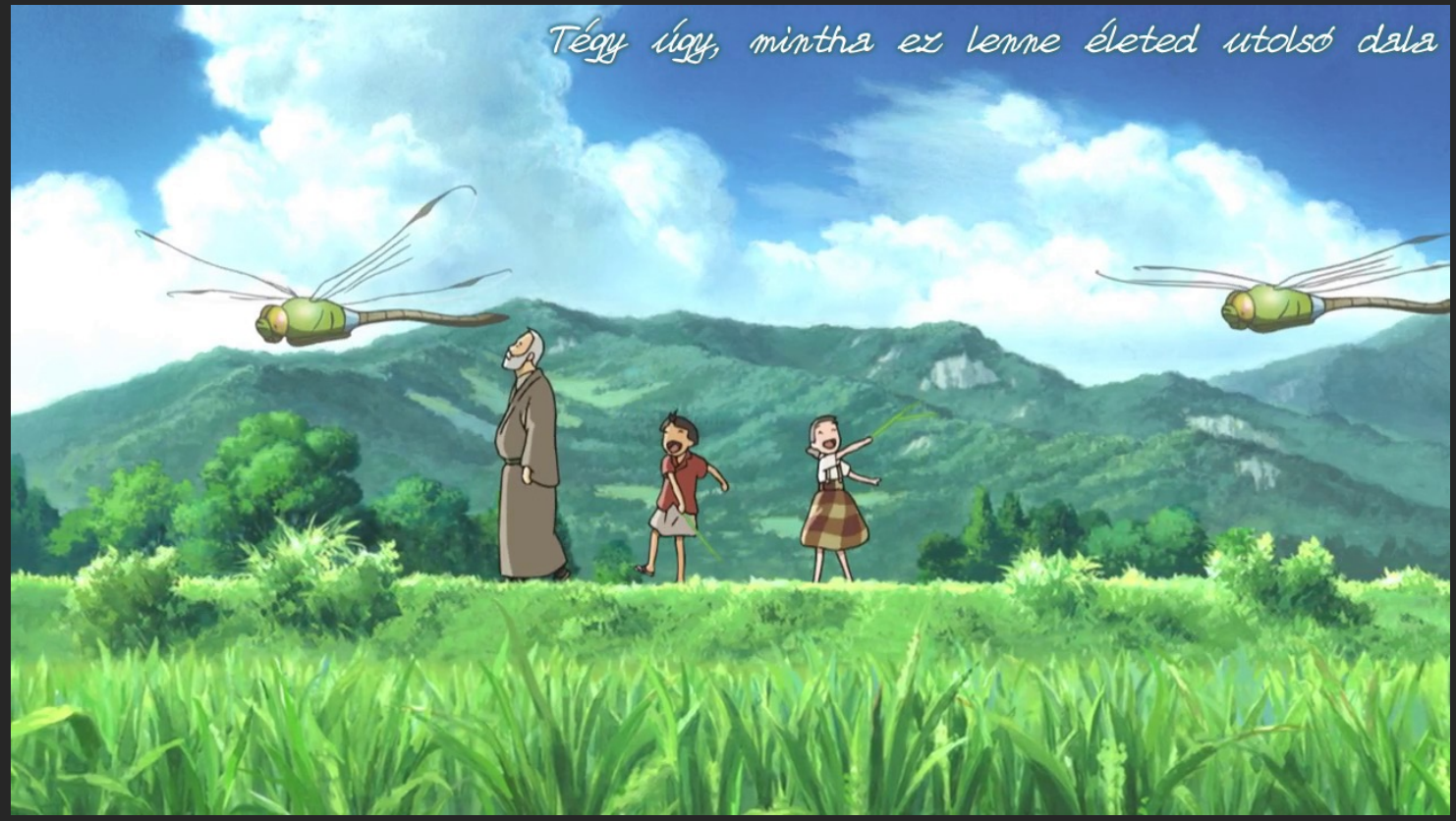

KissAnime

KissAnime

KissAnime
See?

KissAnime
To visit Mommy in the hospital!

Sintó – *szentély (dzsindzsa) és természet*

Kadokawa Shoten, fennállásának 65. évfordulójára: *RDG: Red Data Girl*, 2013

Sintó – természet és papnő (miko), szakrális tánc (kagura)

Sintó – kami (szellemlény, „istenség”) és démon (jókai, ajakasi)

***Levél Momónak* (2011) egész „démonkompániája”**

***Vakáció Kúval, a kappával* (2007)**

***Szivárvány szentjánosbogarak* (2012)**

Sintó *– természet: vidék/falu VS. Város: visszatérésre//összehangolásukra tett (programszerű) kísérlet: furuszato (szülőfalu)-mozgalom (‘70-esektől) –* ***Önegzotizáció problémája***

Furuszato, ideáltípus a kívülálló szemében

A kollektív japán szülőfalu mítosza, a japán rajzfilmben

ふるさと

Szülőfalu

„Mindig azon tűnődtem,
*vajon miért érzem **szülőföldem**nek e helyet,*
amely se nem szült, se nem nevelt engemet.”

„Már szinte olyan, mintha
*a saját **furuszatóm** volna.”*

(Takahata Iszao: *Only Yesterday – Vissza a gyermekkorba*, 1991)

Szatojama, realitás a vidéki gazda életében

Ember és természet harmóniája, együttműködése, közös munkája

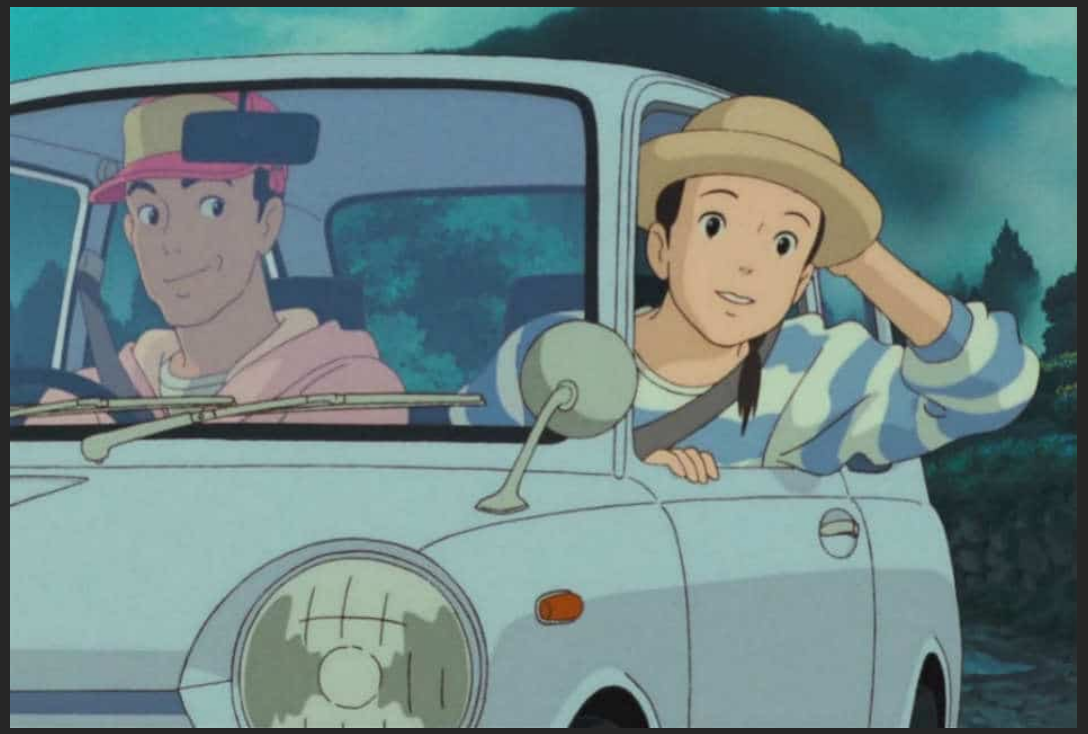

里山

Szatojama = falu+hegy

*„Az igazi **vidék**”*
*(本物の**田舎** honmono no inaka)*

„a természet és az ember közös munkája
(自然と人間の共同作業 sizen to ningen no kjódószagjó)”

(Takahata Iszao: *Only Yesterday – Vissza a gyermekkorba*, 1991)

Farkasgyermekek,
anime, 2012,
r. ***Hoszoda Mamoru***

Az egyén társas identitásának keresése:

- Fogadott családok, nagycsaládok
- Szülői, testvéri és gyermeki szerepek
- Mester–tanítvány viszony
- A digitális technológia szerepe az egyén és a közösség életében
- A család és a nemzet megmentése

Nyári háborúk,
anime, 2009,
r. ***Hoszoda Mamoru***

Köszönöm a figyelmet!

